

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Фінансовий і управлінський облік та звітність як інформаційна база фінансового менеджменту

Шифр та назва спеціальності

D2 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Інститут

ННІ Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу

Спеціалізація**Кафедра**

Обліку і фінансів (205)

Освітня програма

Фінанси, банківська справа та страхування

Тип дисципліни

Вибіркова

Рівень освіти

Третій (освітньо-науковий)

Форма навчання

Денна, заочна

Семестр

3

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Шум Аліна Олександрівна

Alina.Shum@khp.edu.ua

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і фінансів

Авторка понад 150 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з освітніх компонентів: «Фінансовий облік», «Управлінський облік», «Державний фінансовий контроль», «Аудит», «Організація і методика аудиту», «Контроль фінансово-господарської діяльності».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Освітній компонент спрямовано на оволодіння теоретичних основ організації та методики фінансового та управлінського обліку та звітності, як інформаційної бази фінансового менеджменту. Розглянуто взаємозв'язок та особливості окремих методів обліково-аналітичного дослідження, оговорено їх можливості та обмеження у практичній діяльності бізнесу, показано важливу роль методів обліку як інформаційної бази управління в умовах прийняття рішень.

Мета та цілі дисципліни

Виробити у аспіранта теоретичні уявлення та практичні навички щодо методики та організації ведення фінансового і управлінського обліку та складання звітності як інформаційної бази фінансового менеджменту в процесі наукової роботи.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль - екзамен.

Компетентності

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК08 Здатність дотримуватися етичних принципів та академічної доброчесності у науковій, педагогічній і професійній діяльності

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, на основі критичного переосмислення сучасної теорії, методології та практики, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері фінансів, банківської справи, страхуванні та фондовому ринку і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках.

СК04. Здатність використовувати методи та інструменти наукових досліджень, застосовувати сучасні інформаційні технології, економіко-математичні моделі, інформаційно-аналітичні програмні продукти та системи для обґрунтування, підтвердження/спростування гіпотез та визначення тенденцій розвитку об'єктів дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхуванні та фондовому ринку.

СК07. Здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів за різними напрямами та сферами фінансової діяльності.

Результати навчання

РН02. Мати концептуальні та методологічні знання, демонструвати дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку і на межі предметних галузей, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН06. Розробляти та обґрунтовувати управлінські рішення, пов'язані з підвищенням результативності, дієвості та ефективності формування та використання фінансових ресурсів за різними напрямами та сферами фінансової діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Освітній компонент «Фінансовий і управлінський облік та звітність як інформаційна база фінансового менеджменту» відповідно до структурно-логічної схеми освітньої програми спирається на освітні компоненти: «Студії з фінансів, банківської справи та страхування», «Сучасні методи досліджень з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у аспірантів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Аспіранти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми (питання), а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Фінансовий облік активів як інформаційна база управління Основи побудови фінансового обліку. Облік грошових коштів. Облік дебіторської заборгованості. Облік основних засобів. Облік нематеріальних активів. Облік запасів. Облік фінансових інвестицій. Облік витрат виробництва. Облік витрат майбутніх періодів.	4
Тема 2. Фінансовий облік власного капіталу та інструментів капіталу Облік власного капіталу. Облік неоплаченого капіталу. Інструменти капіталу та їх класифікація і облік.	2
Тема 3. Фінансовий облік зобов'язань Облік короткострокових зобов'язань. Облік довгострокових зобов'язань. Облік праці та її оплати. Облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів. Облік доходів і витрат. Облік доходів майбутніх періодів. Облік фінансових результатів діяльності підприємства.	2
Тема 4. Фінансова звітність як інформаційна база фінансового менеджменту Сутність, склад фінансової звітності. Нормативно-правове забезпечення формування фінансової звітності. Використання фінансової звітності для потреб фінансового менеджменту.	4
Тема 5. Методи обліку і калькулювання витрат в системі управління бізнесом Мета, зміст і організація управлінського обліку. Склад витрат виробництва. Класифікація і поведінка витрат. Методи обліку і калькулювання витрат. Облік і калькулювання за повними витратами. Облік і калькулювання за змінними витратами. Облік і калькулювання за нормативними витратами. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.	2
Тема 6. Бюджетування і контроль Концептуальні основи бюджетування в системі управління. Інтеграція облікових систем як інформаційної бази. Методологія розробки та види бюджетів. Бюджетний контроль та аналіз відхилень.	2
Тема 7. Управлінська звітність як основа для прийняття рішень Теоретико-методологічні засади управлінської звітності. Архітектура управлінської звітності в інформаційній системі. Контроль, аналіз та інтерпретація звітності. Облік і контроль за центрами відповідальності.	2
Тема 8. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку Інформаційний обмін у системі фінансового менеджменту. Роль взаємозв'язку облікових систем у забезпеченні фінансової стійкості та прозорості. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.	2
Загальна кількість годин	20

Практичні заняття

Теми практичних/семінарських занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти а
Тема 1. Фінансовий облік активів як інформаційна база управління Облік активів та відображення їх у фінансовій звітності.	4	0,2
Тема 2. Фінансовий облік власного капіталу та інструментів капіталу Облік власного капіталу та його відображення у фінансовій звітності.	2	0,1
Тема 3. Фінансовий облік зобов'язань Облік зобов'язань та їх відображення у фінансовій звітності.	2	0,1
Тема 4. Фінансова звітність як інформаційна база фінансового менеджменту Фінансова звітність для оцінки фінансового стану бізнесу.	4	0,2
Тема 5. Методи обліку і калькулювання витрат в системі управління бізнесом Класифікація та поведінка витрат.	2	0,1
Тема 6. Бюджетування і контроль Стратегічне бюджетування і процес контролю.	2	0,1
Тема 7. Управлінська звітність як основа для прийняття рішень Система контролю за центрами відповідальності.	2	0,1
Тема 8. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку Звітність підприємства як джерело для прийняття управлінських рішень.	2	0,1
Загальна кількість годин	20	$\sum_{i=1}^n a_i=1$

Лабораторні заняття

Не передбачені.

Контрольні роботи

Теми контрольних робіт	Вагові коефіцієнти b
Тема. Комплексна контрольна робота з компонента «Фінансовий і управлінський облік та звітність як інформаційна база фінансового менеджменту». Вирішення практичних завдань та ситуацій.	1
Загалом	$\sum_{i=1}^m b_i=1$

Самостійна робота

До самостійної роботи відноситься самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання індивідуального завдання

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Фінансовий облік активів як інформаційна база Нормативно-правове забезпечення обліку активів.	2

Тема 2. Фінансовий облік власного капіталу та інструментів капіталу Нормативно-правове забезпечення обліку капіталу.	2
Тема 3. Фінансовий облік зобов'язань Нормативно-правове забезпечення обліку зобов'язань.	2
Тема 4. Фінансова звітність як інформаційна база фінансового менеджменту Розкриття основних видів діяльності підприємства у фінансовій звітності. Нормативно-правове забезпечення формування фінансової звітності. Інтегрована фінансова звітність.	4
Тема 5. Методи обліку і калькулювання витрат в системі управління бізнесом Розподіл витрат за сегментами (ABC costing). CVP аналіз (операційний аналіз): маржинальний дохід; аналіз беззбитковості; маржинальний запас міцності.	4
Тема 6. Бюджетування і контроль Участь центрів відповідальності в постановці цілей і бюджетуванні. Типи контролів, позитивні і негативні сторони контролів.	2
Тема 7. Управлінська звітність як основа для прийняття рішень Постановка цілей і KPI.	2
Тема 8. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку Роль облікової політики у забезпеченні узгодженості управлінського і фінансового обліку.	2
Загальна кількість годин	20

Тематика індивідуальних завдань

Під час виконання індивідуального завдання відбувається дослідження обраного питання за результатами якого необхідно побудувати організаційну модель процесу за обраним питанням таким чином, щоб вона (модель) відображала послідовність, що характеризує процес, склад стадій, етапів роботи, мету та завдання, сукупність процедур, документальне оформлення, методика здійснення тощо. Здобувач обирає конкретну тему в межах загальної тематики за погодженням з викладачем. Завдання виконується протягом навчальних тижнів і подається на перевірку до залікового тижня.

Теми індивідуального завдання

1. Облік грошових коштів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
2. Облік дебіторської заборгованості та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
3. Облік основних засобів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
4. Облік нематеріальних активів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
5. Облік запасів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
6. Облік фінансових інвестицій та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
7. Облік витрат виробництва та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
8. Облік витрат майбутніх періодів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
9. Облік власного капіталу та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
10. Облік капіталу та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
11. Облік короткострокових зобов'язань та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
12. Облік довгострокових зобов'язань та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.

13. Облік праці та її оплати та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
14. Облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
15. Облік доходів і витрат та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
16. Облік доходів майбутніх періодів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
17. Облік фінансових результатів діяльності підприємства та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
18. Використання фінансової звітності для потреб фінансового менеджменту.
19. Методи обліку і калькулювання витрат в системі управління бізнесом.
20. Бюджетування в системі управління.
21. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку.
22. Роль облікової політики у забезпеченні узгодженості управлінського і фінансового обліку.
23. Облік необоротних активів та використання облікової інформації у фінансовому менеджменті.
24. Інтегрована фінансова звітність.
25. Управлінська звітність як основа для прийняття рішень.

Загальна кількість годин

60

Загалом

$\sum_{i=1}^n c_i = 2$

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми дисципліни шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям компонента.

Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

1. Курс «Фінансова звітність» (Можливість перезарахування Тем 4 Фінансова звітність як інформаційна база фінансового менеджменту - 4 години).

<https://www.coursera.org/specializations/financial-reporting?action=enroll>.

2. Онлайн-мінікурс з управлінського обліку (Можливість перезарахування Тем 5 Методи обліку і калькулювання витрат в системі управління бізнесом - 2 години).

https://joinposter.com/ua/academy/gerasimenko-course?utm_source

3. Курс «Бухгалтерський управлінський облік» (Можливість перезарахування Тем 6 Бюджетування і контроль - 2 години).

https://academy.uteka.ua/ua/courses/kurs-buxgalterskij-upravlinskij-oblikkvalifikaciya-buxgalterskij-upravlinskogo-obliku-iapbe?utm_source.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

3. Фінансовий облік : навчальний посібник / В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. 616 с.

4. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник / Р. Ф. Бруханський. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 479 с.

5. Ганін В. І. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного менеджменту : навчальний

- посібник. / В. І. Ганін, С. О. Кузнецова, І. М. Клімович. Харків : Видавництво «Лідер». 2017. 266 с.
6. Давидюк Т. В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Т. В. Давидюк, Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Гельветика, 2016. 391 с.
7. Облік, аудит і оподаткування: бакалаврський курс. Частина 1 : навчальний посібник для студентів спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» / Колектив авторів. За ред. проф. Мардус Н. Ю. Харків : НТУ «ХПІ», 2022. 523 с.
8. Управлінський облік : підручник / [Г. О. Партин [та ін.]]. Львів : ВЛП, 2017. 340 с.
9. Управлінський облік : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / За ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава : ПП «Астроя», 2018. 250 с.
10. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат : монографія / О. Л. Михальська, В. Г. Швець. Київ : Кондор, 2019. 224 с.
11. Управлінський облік : підручник / В. С. Ленъ. 2-е вид., випр. Київ : Каравела, 2017. 260 с.

Додаткова література

1. Дисциплінарна матриця управлінської звітності : монографія / В. В. Сопко, М. М. Бенько, О. М. Гончаренко та ін. ; за заг. ред. В. В. Сопко. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 456 с.
2. Семенець А. О. (Шум А. О.) Внутрішній контроль та система внутрішнього контролю в контексті міжнародного бізнесу: формалізація дефініцій. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2021. № 1(9). С. 386–397. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-01-386-397>.
3. Семенець А. (Шум А. О.), Панфілов О., Кузькін Є., Кузнецова С., Гладій І. До проблеми методологічної некоректності принципу превалювання сутності над формою в сучасному бухгалтерському обліку в контексті реалій міжнародного бізнесу. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. № 5(40), 145–155. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v5i40.244917>
4. Семенець А. О. (Шум А. О.), Даценко Г. В., Панфілов О. Ю., Кузькін Є. Ю., Панкратова О. М. Удосконалення управління підприємством шляхом підвищення дієвості внутрішнього контролю в контексті міжнародного бізнесу. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. №1 (42). С. 173–184. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.42.2022.3459>.
5. Семенець А. О. (Шум А. О.), Дуплінат Т. Є. Особливості обліку і контролю поточних зобов'язань підприємства. Економіка. Фінанси. Право. Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. 2021. №11/3. С. 29–31. URL: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.11\(3\).7](https://doi.org/10.37634/efp.2021.11(3).7)
6. Management accounting: information for decision making and strategy execution / [A. Atkinson, R. Kaplan, E. Matsumura et al.] ; 6th ed. – Upper Saddle River, N.J. : Pearson Education, 2012. 526 p.

Інформаційні ресурси

1. Державна податкова служба України. Офіційний портал. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL:<http://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:<http://www.minfin.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL:<https://tax.gov.ua>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Дебет-Кредит : бухгалтерський онлайн-портал. URL: <https://dtkr.ua>

Система оцінювання

Академічні успіхи здобувача вищої освіти визначаються за допомогою критеріїв та системи оцінювання знань та вмінь здобувачів, яка використовується в НТУ «ХПІ» (<https://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/wp-content/uploads/sites/43/2025/03/Polozhennya-pro-kryteriyi-otsinyuvannya-znan-ta-vmin-i-pro-rejtyng-zdobuvachiv.pdf>)

Поточний контроль здійснюється під час

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно	FX

(потрібне додаткове вивчення)

проведення практичних занять, а також контрольних робіт. Підсумковий контроль здійснюється за результатами екзамену або в результаті накопичення оцінок з окремих тем у разі виконання здобувачем усіх видів поточних контрольних заходів. За умовами виконання здобувачем контрольної роботи з освітнього компоненту на контрольному заході, але за відсутності результатів поточного контролю (практичні заняття), здобувач не може бути атестованим із освітнього компоненту до ліквідації ним поточної заборгованості. Розрахункове значення у кількісній формі підсумкової оцінки визначається за формулою:

$$O = \Sigma(K_i \times O_i) / \Sigma K_i$$

де K_i – кількість кредитів i -го виду занять; O_i – оцінка у кількісній формі (бали) з i -го виду занять. Розподіл кредитів за видами занять з освітнього компоненту

Види занять	Кількість кредитів / ваговий коефіцієнт (K_i)	Максимальна оцінка (O_i), бали	$K_i \times O_i$ (Максимум)
Практичні роботи	1	100	100
Контрольна робота	1	100	100
Індивідуальне завдання	2	100	200
	$\Sigma K_i = 4$		$\Sigma K_i \times O_i = 400$

Оцінювання кожного виду занять (O_i) здійснюється за 100-бальною шкалою.

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Гарант ОП

Олександр МАНОЙЛЕНКО

